

вої продукції передбачає максимізацію вигоди для всіх учасників ринку, низки соціально-економічних показників прибутковості, максимального задоволення потреб.

Функціонування постіндустріального типу ринку овочевої продукції слід розглядати як процес маніпулювання кількісними співвідношеннями за сукупністю елементів ринку і обмежень, що у сукупності дозволить звести управління цим ринком до логічної технічної операції, доцільність якої очікується у вигляді загального суспільного приросту ефекту від ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мороз О.В. Проблемний дуалізм загальної теорії ринку та його значення для цивілізаційного розвитку / О.В. Мороз, Р.В. Логоша // Науково-виробничий журнал Інноваційна економіка. Вип. 5-6 (63). Тернопіль 2016р. –С.11-16.
2. Мороз О.В. До питання побудови універсальної моделі ринку / О.В. Мороз, Р.В. Логоша // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. Випуск 21. Одеса 2016 р. С. 5-10
3. Вальрас Л. Элементы чистой политической экономии /Л. Вальрас. – М.: Изограф, 2000. – 448 с.
4. Маркс К. Ниццета философии / Карл Маркс. М.: Госполитиздат, 1980. – 89с.
5. Сисмонди Ж.С. Новые начала политической экономии в его отношении к народонаселению / Жан Сисмонд де Сисмонди. В 2-х т. М.: М.: Соцэкгиз, 1967. 937 с.
6. Прудон Ж. Что такое собственность. Исследование о принципе права и власти. / Ж. Прудон. – М.: Соцэкгиз, 1964. – 194 с.
7. Державна служба статистики України. – К.: 2016. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> <http://agrokraina.com.ua>
8. Логоша Р.В. Трансформації ринку овочів в Україні / Р.В. Логоша // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики». Випуск 3'2016 (8). ВНАУ, 2016. – С. 55-67

УДК 334:338.242.4

Потапенко Д.О.

*аспірант кафедри політичної економії
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

КОРУПЦІЯ ТА ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО

Державно-приватне партнерство (ДПП) просувається в різних країнах в якості рішення для фінансування інфраструктурних проектів з обмеженими державними бюджетами. Незважаючи на безліч проблем, пов'язаних з ДПП в різні країнах світу, включаючи розвинуті, багато політиків, підприємців та вчених розглядають ДПП як інструмент для подолання корупції. Ми звертаємо увагу на те, що явище корупції руйнує нормальні стосунки в системі ДПП та нівелює очікуваний ефект для суспільства. Корупція призводить до зростання вартості державних послуг і разом з тим зниження їх якості. В якості засобів подолання корупції у ДПП ми розглядаємо комплексну програм заходів: адміністративних, правових, моральних та економічних.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, корупція, держава, державний бюджет, бізнес, конкуренція.

Потапенко Д.А. КОРРУПЦИЯ И ГОСУДАРСТВЕННО ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО

Государственно-частное партнерство (ГЧП) активно продвигается в различных странах в качестве решения для финансирования инфраструктурных проектов с ограниченными государственными бюджетами. Несмотря на множество проблем, связанных с ГЧП в разных странах мира, включая развитие, много политиков, предпринимателей и ученых рассматривают ГЧП как инструмент для преодоления коррупции. Мы обращаем внимание на то, что явление коррупции разрушает нормальные отношения в системе ГЧП и нивелирует ожидаемый эффект для общества. Коррупция приводит к росту стоимости государственных услуг и вместе с тем снижение их качества. В качестве средств преодоления коррупции в ГЧП мы рассматриваем комплексную программ мероприятий: административных, правовых, моральных и экономических.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, коррупция, государство, государственный бюджет, бизнес, конкуренция.

Potapenko D.F. CORRUPTION AND PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIP

Public-private partnership (PPP) is promoted in different countries as a solution for financing infrastructure projects with limitation in public budget funding. Despite many problems associated with PPPs in various countries, including developed ones, many politicians, businessmen and scientists consider PPPs as a tool to combat corruption. We draw attention to the fact that phenomenon of corruption destroys normal relations system and eliminates the PPP and expected effect on society. Corruption increases the cost of public services and at the same time reduces their quality. As a means of overcoming corruption in PPP programs we consider comprehensive approach, including administrative, legal, moral and economic actions.

Keywords: public-private partnerships, corruption, the state, the state budget, business, competition.

Постановка проблеми. Боротьба з корупцією в сфері державних закупівель має важливе значення для забезпечення нормального функціонування виробничої та невиробничої інфраструктури. Сфера ДПП представляє значний потенціал для фінансування модернізації цієї інфраструктури, але корупція підвищує вартість державних послуг і перешкоджає ефективності їх надання. Все це підриває довіру громадян до державних інститутів, наносить шкоду моральним цінностям, руйнує уявлення про

порядність та відповідальність громадян, підвищує соціальну нестабільність. Низький рейтинг України в плані боротьби з корупцією комбінується з малооптимістичним прогресом в розвитку форм партнерства держави і бізнесу. Все це виводить дану тематику в ряд найбільш актуальних дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Два феномени – корупція та ДПП – представляють предмет наукового інтересу фахівців різних галузей знань. Серед вітчизняних економістів, які вивчають явище

ДПП, корупційний ризик розглядається як одна із перешкод для реалізації партнерства, проте не визнаються шляхи боротьби з корупцією. З іншого боку, ті вчені, які спеціалізуються на дослідженні корупційних явищ, не розкривають сутність партнерства держави і бізнесу. Серед останніх публікацій щодо розвитку ДПП в Україні слід відзначити праці таких вітчизняних вчених, як Авксентьев М.Ю., Брайловський І.А., Боднар Г.Ф., Вінник О.М., Геєць В.М., Жук В.П., Єфіменко Т.І., Піроженко Н.В., Пильтяй О.В., Сімак С.В., Узунов Ф.В. та ін. Зокрема, Брайловський І.А. пов'язує низьку ефективність діяльності підприємств державного сектора з непрозорою схемою фінансування, неефективними або корупційними методами державних закупівель [1], Сімак С. В. розглядає ДПП лише як спосіб передачі та зниження ризиків у реалізації проектів [2], Узунов В. Ф. доводить, що слабка влада, уражена корупцією чиновництва, є одним з основних бар'єрів у створенні ефективного механізму взаємодії держави і бізнесу і пропонує механізм прозорості в державних закупівлях [3]. Зазначені автор не проводять комплексного аналізу причин корупції в ДПП. Поряд з цим, зарубіжні вчені у розвинутих країнах значно просунулись в таких дослідженнях. Серед останніх публікацій особливу увагу заслуговують аналітичні доповіді, підготовлені експертами Світового банку, ООН. Зарубіжні вчені Е. Юсса та Д. Мартімор [4], Д. Холл [5], А. Естачі [6] найбільш глибоко досліджують корупцію як перешкоду ефективній реалізації проектів ДПП.

Постановка завдання. Завдання дослідження полягає науковому аналізі типології корупції, яка виникає у підготовці та реалізації державно-приватного партнерства.

Виклад основного матеріалу дослідження. ДПП широко використовується в багатьох країнах світу для забезпечення інфраструктури в таких секторах, як транспорт, енергетика, вода, ІТ, в'язниця, управління відходами, школи, лікарня та інші. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України призначено виконувати функцію спеціально уповноваженого органу з питань державно-приватного партнерства. Проте, незважаючи на розмаїття форм ДПП, воно реалізується переважно у формі концесій. Так, за I півріччя 2016 року кількість проектів, що реалізуються на засадах державно-приватного партнерства, зросла з 177 до 185 проектів, в т.ч. кількість договорів концесії зросла з 146 до 153, що складає 83% проектів, крім того на сьогодні існує лише один договір державно-приватного партнерства [7]. Це обумовлене спрощеною підготовкою концесійних угод для реалізації проектів порівняно з іншими формами. При цьому державні відомства не публікують результати аналізу повільного розвитку проектів ДПП та низької ефективності такого партнерства. У країнах, де державні закупівлі погано організована або корумповані, ДПП дають можливість реформування процесів закупівель, щоб скоротити витрати за рахунок збільшення конкуренції на ринку.

У 28 країнах ЄС в 2016 році було проведено 69 операцій (угод) в рамках ДПП на загальну суму 12 млрд євро, що нижче рівня 2015 року, коли було профінансовано угод на 15,6 млрд євро [8]. Серед найбільших угод – проект широкоосмугового доступу до Інтернету (606 млн євро) у Франції, автостради в ФРН (вартість 600 млн євро), Словаччині (998 млн євро), Франції (560 млн євро). Інноваційний характер носять лише окремі угоди ДПП. Після глобальної фінансової кризи в багатьох розвинутих

країнах було переглянуто ставлення громадськості до розвитку інфраструктури шляхом ДПП. Д. Холл критично розглянув причини неефективності багатьох проектів ДПП та обґрунтовано вважає [5], що контракти ДПП недосконалі, оскільки не можуть охопити всі непередбачені обставини і можливі проблеми з доставкою послуг – особливо на періоди 25-30 років, типовий термін договорів ДПП. Динамічність середовища викликає необхідність змін та реструктуризації, що створює можливість для компанії збільшити свої витрати. Приватний партнер може використовувати монополійні послуги зі шкодою людям, яких він повинен обслуговувати. Підрядник може взагалі відмовитися від договору, коли йому стає не вигідно виконувати, або просто збанкрутувати. Уряду в кінцевому рахунку приходиться брати на себе відповідальність за збереження обслуговування і погашення кредитів. Серед причин невдалих проектів ДПП Д. Хол називає корупцію.

А. Естачі відзначає, що в державних закупівлях існує практика завищення вартості робіт (об'єктів) з наступним перерозподілом надбавки, а від цього страждають, як правило, користувачі, платники податків і також інші фірми, які виключені з надання послуг [6]. Порівняння рангів країн у подоланні корупції та розвитку ДПП дає приблизно однакову групу лідерів: Данія, Німеччина, Нідерланди, Великобританія, Південна Корея, Чилі, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Фінляндія, Франція, Іспанія, Японія, Португалія. Нижче наведено ранжування найкращих країн світу у боротьбі з корупцією.

Таблиця
Історія рангів кращих країн світу
за рівнем корупції

2016 рік – ранг	Країна	Кількість набраних балів				
		2016 рік	2015 рік	2014 рік	2013 рік	2012 рік
1	Данія	90	91	92	91	90
1	Нова Зеландія	90	88	91	91	90
3	Фінляндія	89	90	89	89	90
4	Швеція	88	89	87	89	88
5	Швейцарія	86	86	86	85	86
6	Норвегія	85	87	86	86	85
7	Сінгапур	84	85	84	86	87
8	Нідерланди	83	87	83	83	84
9	Канада	82	83	81	81	84
10	ФРН	81	81	79	78	79
...	...					
131	Україна	29	27	26	25	26
...	...					
176	Сомалі	10	8	8	8	8

Джерело: *Corruption Perceptions Index 2016* [9]

У світовому Індексі сприйняття корупції (СРІ) за 2016 рік Україна отримала 29 балів зі 100 можливих. Це на 2 бали більше, ніж минулого року, але недостатньо для країни, влада якої назвала боротьбу з корупцією головним пріоритетом. Покращенню нашої позиції у світовому рейтингу сприяло просування антикорупційної реформи, проте відсутність дієвої судової системи та фактична безкарність корупціонерів не дає Україні зробити потужний ривок уперед і подолати 30-бальний бар'єр, що зветься «ганьбою для нації». У всесвітньому рейтингу СРІ Україна цього року посідає 131 місце зі 176 країн. Цю сходинку із показником 29 балів разом з нами розділили Казахстан, Росія, Непал та Іран [10].

1 фаза	2 фаза	3 фаза
прийняття рішення	підготовка проекту	виконання контракту
одна або більше осіб прагнуть вибрати конкретний проект для власної незаконної вигоди	процедури тендеру змінюють, щоб сприяти залученню конкретного підрядника	Посадовці не контролюють якість робіт та припускають продовження договорів

Рис. Корупція на фазах реалізації проектів ДПП

Складено за даними [4]

Помітний прогрес відзначається в Україні завдяки підвищенню прозорості закупівель. Однак залишаються невирішені питання. У 2016 році на майданчику Мінекономрозвитку (tender.me.gov.ua) всього проведено 80106 процедур закупівель, які реєструвались не в системі «Prozorro», з них 49678 – за конкурентними процедурами (62,01%) та 30428 – за неконкурентними процедурами (переговорна процедура закупівлі) (38% загальної кількості) [12]. Рахункова палата констатує, що 44% усіх коштів у 2015 році використовувалися в обхід конкурентних процедур. Електронна система є лише прозорим інструментом під час проведення замовниками процедур. Підтвердити або спростувати інформацію на сайті «Prozorro», на думку Рахункової палати нереально, оскільки держава (Мінекономрозвитку) не має об'єктивної можливості її перевірити та проконтролювати [11, с. 13].

Ми вважаємо, що ДПП слід побудувати на балансі інтересів державного і приватного секторів, включаючи інтерес до економії витрат, стабільних фінансових результатів і справедливий розподіл ризиків між партнерами. Опитування, проведене групою експертів [12] на замовлення ЄС, показало, що корумповані процеси закупівель, як і раніше, є серйозною проблемою, особливо в сфері інфраструктури. У вибірці респондентів з восьми країн ЄС найвищим рівнем ймовірності корупції послуги з підвищення кваліфікації персоналу (23-28%) і будівництво установок очистки стічних вод (22-27%), а ймовірність корупції нижче у залізничному транспорті (15-19%), дорогах (11-14%), а також будівництво злітно-посадкової смуги аеропортів (11-13%).

В Україні проблема з реалізацією державних закупівель потребує радикального вирішення. Рахунковою палатою України виявлено практику у 2015–2016 роках практику, коли замовники уклали договори без проведення процедур, визначених законодавством, здійснювали поділ предмета закупівлі на частини з метою уникнення проведення тендерів, розпорядники державних коштів обирали переможцем торгів учасника, який не відповідав кваліфікаційним критеріям та умовам конкурсу, не застосували право відхилення тендерних пропозицій. У 2015–2016 роках таких порушень виявлено на загальну суму 157 341,10 тис. грн [11]. Значно збільшилася кількість випадків, коли при проведенні процедури торгів замовники включають до документації конкурсних торгів такі вимоги, що обмежують конкуренцію та призводять до дискримінації учасників. Замовники без проведення відповідного моніторингу цін, а також за формальними ознаками відхиляють інших учасників, при цьому, як правило, ціна акцептованої пропозиції значно перевищує середньоринкову, а отже, товари, роботи і послуги закуповуються за необґрунтовано завищеними цінами.

Бізнес-модель державно-приватного партнерства може бути вразлива до корупції, якщо пропущено якісні показники та судження в укладанні договорів. Це варто брати до уваги в реалізації проектів, а також у вдосконаленні законодавства щодо ДПП в Україні. Потрібно рухатися далі, наближуючись

до кращих міжнародних стандартів. Зокрема, Світовий банк відзначає декілька видів ризиків, які у разі реалізації знижують ефект ДПП [13], зазначимо деякі з них:

1) Витрати на підготовку, проведення тендерів та інші та поточні витрати в рамках проектів ДПП, ймовірно, будуть більше, ніж для традиційних процесів державних закупівель – тому уряд повинен визначити, чи є виправдані великі витрати, пов'язані з цим. Тому відомства в усьому світі розробляють методи аналізу цих витрат і розглядають співвідношення ціни і якості.

2) Виникнення додаткового боргового навантаження на державний бюджет пов'язане з тим, що фінансування буде доступно тільки тоді, коли операційні грошові потоки компанії, що виконує проект, забезпечать повернення інвестицій (тобто, собівартість повинна покриватися або клієнтами або урядом через субсидії і т.д.).

3) Відсутнє необмежене прийняття ризику – приватні фірми (та їх кредитори) будуть проявляти обережність при прийнятті серйозних ризиків за межі їхнього контролю, такі як ризики валютних курсів, ризик знецінення активів. Якщо вони несуть ці ризики, то їх ціна за послугу буде це відображати. Приватні фірми також бажать знати, що правила гри дотримуються урядом щодо зобов'язань з підвищення тарифів, справедливого регулювання і т.д. Приватний сектор також розраховує отримати значний контроль над операціями, якщо він приймає значні ризики.

4) Приватний сектор буде робити те, за що отримав оплату і не більше того – тому стимули і вимоги щодо робочих характеристик об'єкту повинні бути чітко викладені в договорі. Основна увага має бути приділена вимогам до продуктивності, які відносно легко контролювати.

5) Зберігається відповідальність уряду – громадяни будуть вимагати від уряду продовжувати нести відповідальність за якість комунальних послуг. Уряду також буде необхідно зберегти достатній досвід, щоб через будь-яке виконавче агентство або через регулюючий орган бути в змозі зрозуміти механізми ДПП, виконувати свої зобов'язання за угодою про ДПП та контролювати роботу приватного сектора і забезпечення своїх зобов'язань.

6) З огляду на довгостроковий характер і складність цих проектів, важко визначити всі можливі непередбачені обставини в ході розробки проекту, події і проблеми можуть виникнути, які не були передбачені в документах або сторонами в момент укладання договору. Більш ймовірно, ніж ні, що сторони повинні будуть переглянути умови контракту, щоб пристосуватися до цих непередбачених обставин.

Корупція є незаконним способом перерозподілу благ між економічними агентами, що призводить до неефективного розподілу ресурсів. Шляхом корупції фірма (підрядник) підкупує державну посадову особу, щоб забезпечити перевагу, на яку не має права: отримати більш високу ціну за послугу, роботи, продукцію або обійти своїх конкурентів, які можуть забезпечити кращу якість за схожою ціною. Тобто в

результаті вартість надання послуг буде вище розумної або їх якість буде нижче за рахунок користувачів і платників податків.

Можливими заходами превентивного характеру мають бути стимулювання обачливої поведінки учасників ДПП шляхом прийняття репутаційної політики, яка зможе гарантувати відбір надійних підрядників, заохочування користувачів до участі в громадському контролі шляхом публічних слухань.

Заслужовує уваги досвід Великобританії, де розподіл ризиків за вимогами Казначейства представлено у великій матриці ризиків, яка додається до кожного договору, які прописуються кожним конкретним ризиком, який може виникнути відповідно до договору, і як такі ризики будуть розподілятися між підрядником та державної влади [14]. Повна відповідність Директивам ЄС з публічних закупівель забезпечує основу для справедливого і прозорого порядку для контрактів на закупівлю. Позитивно прийняття у 2010 році Закону про хабарництво (Bribery Act), який передбачає суворі штрафи для місцевих та міжнародних компаній, що причетні до хабарництва.

Висновки з проведеного дослідження. Корупція в державних закупівлях може виникати на різних етапах процесу закупівель, а саме: в плануванні, тендері, виконанні. Корупція на стадії укладання контрактів є найскладнішим видом корупції, щоб виявити, як був розроблений договір, важко буває виявити невинуватого вигоду для підрядника. Угоди в рамках ДПП особливо уразливі для корупції через свою складність та центральну роль на стадії проектування. Договори, як правило, залишаються конфіденційною інформацією, також недостатня прозорість існує щодо непередбачених обставин, які викликають грошові компенсації підряднику. Перегляд умов договорів знаходиться поза полем зору держави і громадськості, тому що це відбувається на етапі після завершення тендера. Існує дійсно достатньо доказів того, що корупцією можна пояснити широке застосування реструктуризації після тендерів.

Окрім адміністративних та економічних заходів, в Україні слід виховувати, пропагувати нульову толерантність до корупції, доводити до громадськості результати розслідувань та ви несення вироку судами щодо порушників правил партнерства держави і бізнесу.

Необхідно централізувати надання концесій та залучення підрядників для потреб місцевих органів влади. Центральні органи (Уряд, міністерства, відомства) мають координувати національну програму ДПП і надавати рекомендації щодо контрактів і тендерів, а місцеві органи влади – будуть реалізувати та контролювати місцеві проекти. Таке делегування контрактів буде сприяти тому, що знизиться ризик корупції на місцевому рівні. Однак це не виключає корупції на етапі виконання контрактів. Слід за прикладом європейських країн вимагати укладання уніфікованих контрактів, розроблених централізовано з правом незначні варіації, тим самим зменшуючи можливість тлумачення на розсуд місцевих адміністрацій. Для зменшення корупційного ризику слід підвищити рівень прозорості закупівель від обґрунтування потреби у залученні підрядників до експлу-

атації об'єктів і забезпечення виконавцями заданих експлуатаційних характеристик і тарифів. Відповідно слід модернізувати роботу сайту «Prozorro» або запустити додаткові сайти з змістовним наповненням.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Брайловський І. А. Державно-приватне партнерство: методологія, теорія, механізми розвитку. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки. – Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна. – Харків, 2015. – 461 с.
- Сімак С. В. Інституційний розвиток публічно-приватного партнерства в системі державного управління// Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління. – Миколаїв – 2017. – 38 с.
- Узунов Ф. В. Інструментарій реалізації державно-приватного партнерства в Україні: науково-теоретичні засади, зарубіжний досвід, практичні аспекти: монографія / Узунов Ф. В. – Сімферополь: ВД «АРАЛ», 2014. – 420 с.
- lossa, E. and D. Martimort. Corruption in Public-Private Partnerships, Incentives and Contract Incompleteness. – CESifo DICE Report 3/2014 (September). – [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/publications/journals/CESifo-DICE-Report/Archiv/CESifo-DICE-Report-2014.html>.
- Hall D. Why public-private partnerships don't work: The many advantages of the public alternative. – January 2014. – Public Services International Research Unit. University of Greenwich, UK. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.worldpsi.org/sites/default/files/rapport_eng_56pages_a4_lr.pdf
- Estache A. Infrastructure and corruption: a brief survey. – ECARES, Université libre de Bruxelles. – CEP, London. – April 2014. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://ideas.repec.org/p/eca/wpaper/2013-174923.html>
- Щодо результатів здійснення ДПП в Україні (I півріччя 2016 р.). – Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ed00a2ba-480a-4979-84eb-d610a0827a8c&title=ZagalniiOgliad>
- Market Update. Review of the European PPP market in 2016. – EIB. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.eib.org/epcc/resources/publications/epcc_market_update_2016_en
- Corruption Perceptions Index 2016. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016#table
- Індекс Корупції CPI-2016. – Transparency International Україна. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/research/index-koruptsiyi-cpi-2016/>
- Звіт про результати аналізу стану державних закупівель в Україні у 2015–2016 роках. – Рахункова Палата. – Затверджено рішенням Рахункової палати від 31.01.2017 № 3-1. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16750872/Zvit_3-1_2017.pdf?subportal=main
- Public-Private Partnerships and the 2030 Agenda for Sustainable Development: Fit for purpose? – DESA Working Paper No. 148. – ST/ESA/2016/DWP/148. – February 2016 – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.un.org/esa/desa/papers/2016/wp148_2016.pdf
- Executive Colloquium. Corruption and PPPs. Challenges and Solutions. – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/INTDOI/Resourses/Corruption_and_PPPs_backgrounder.pdf
- A New Approach to Public-Private Partnerships. H.M. Treasury. – 2012. – [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/205112/pf2_infrastructure_new_approach_to_public_private_partnerships_051212.pdf